

אדרת רשב"ם

ר"ת אמרות דוב רוזנברג תלמיד רבינו שלמה ב"ר מרדכי
לזכר נשמת הגה"ק רבינו שלמה מזוועהיל ז"ע

בס"ד

שמחת תורה שנת ענין היא סוגיא דמילה בנדרים דף ל"ב לפ"ק גיליון תע"ו

מדור הנעשה ונשמע

מה רבו מעשיך ה', צירופי כ"כ הרבה נסים ביחד עשה לנו הקב"ה השבוע, בניסיון חטיפת מטוס פליי-דובאי ע"י טייס ערבי בדרך לארץ ישראל ועליו כמאה יהודים, וזה שנצלו כל נוסעי המטוס בכל כך הרבה "נסים בתוך נסים" חוץ לדרך הטבע הם בלתי נתפסים לשכל האנושי, כי אם היה חסר אפילו א' מן הנסים היו כל המאה שבעים וארבע נוסעים נהרגים בהתרסקות המטוס, או שהיו נחטפים לאדמת איראן ומי יודע מה היו סופם, אבל ה' שומר ישראל, ואלו פינו מלא שירה כים, ולשוננו רנה כהמון גליו, ושפתותינו שבח כמרחבי רקיע, אין אנחנו מספיקים להודות לה' אלקינו ואלקי אבותינו ולברך את שמו יתברך על האלף אלפי אלפים ורבי רבבות נסים ונפלאות שעשה עמנו, שהראה לנו נסיו הגלויים, ולדוגמה - במהלך האירוע צלל המטוס בתוך שניות בודדות מגובה של 34 אלף רגל לכ-14 אלף רגל בקצב עצום שהגיע ליותר מ-30 אלף רגל בדקה שהתקרב למהירויות הקול, ולו היה המחבל ממשיך לצלול את המטוס במשך 45 שניות נוספות בלבד ללא הפרעה, המטוס היה מתרסק במהירות אדירה אל הקרקע ומתרסק לרסיסים, ועוד נס גלוי - רק זנב המטוס והמייצב נפגעו מהזעזועים והלחץ האווירודינמי הקיצוני, אבל עצם העובדה שהכנפיים לא נתלשו ממקומם, וגוף המטוס לא התפרק באוויר בשל הלחץ האדיר, אלא שמר על יכולת ההיגוי הבסיסית שלו לכל אורך הדרך עד לנחיתה, הוי בגדר נס גלוי ובלתי מוסבר פיזיקלית, ועוד נס גלוי, שבטיסה נכחו טייסים נוספים שנסעו כאזרחים, לצד אנשי צוות אוויר נוספים, וברגע הקריטי שבו תא הטייס הפך לזירת דמים ושני הטייסים המקוריים נפגעו, אותם אנשי צוות ששהו במטוס כאזרחים ידעו בדיוק לאן לגשת, איך לתפעל את המערכות ולהשתלט על המצב בשיתוף פעולה הדוק עם הנוסעים, באופן שמנע אובדן מוחלט של השליטה על כלי הטיס, אבל עוד לפני כן - אינסטלטור ישראלי שישב מקדימה רץ קדימה ופרץ לתוך תא הקוקפיט ונאבק בטייס המשנה המחבל שניסה לרסק את המטוס, תפס את המחבל, עשה לו חניקה ומשך אותו החוצה, והצליח בעזרת עוד ישראלים לנטרל אותו, ובתוך שניות בודדות הקריטיות ביותר קפץ בחזרה לקוקפיט ומשך את ההגאים אחורה, אח"כ התברר שפעם ראה תיעוד סרטון העוסק באסונות תעופה, וכך ידע היאך למשוך את ההגאים אחורה, והמטוס התחיל לשנות כיוון למעלה, ובכך ניצלו בחסדי ה', ועל כולם! ואחרון אחרון חביב, העובדה שאירוע טרור קשה כל כך, שכלל דקירות, זירת דמים, צלילה חופשית מגובה עצום ונחיתת חירום בשטח זדוני ועיון, הסתיים בכך שכל 174 הנוסעים, יצאו מהאירוע כשהם בריאים ושלמים בגופם, ללא הרוגים או פצועים קשה בקרב הנוסעים, אין לך נס גלוי מזה, הַלְלוּהָ הוֹדוּ לָהּ כִּי טוֹב כִּי לַעֲוֹלָם חֶסֶד, מִי יִמְלֹל גְּבוּרֹת ה' יִשְׁמַע כָּל תַּהֲלָתוֹ (תהלים קו:א-ב).

וכתב הפני יהושע במס' שבת וזלה"ק, מאי חנוכה, דתנו רבנן כו' טמאו כל השמנים שבהיכל כו' ולא מצאו אלא פך אחד כו' ונעשה בו נס, ולכאורה יש לתמוה, כל טורח הנס זה למה, דהא קי"ל טומאה הותרה בציבור והיו יכולין להדליק בשמן טמא וכו', ונראה דעיקר הנס לא נעשה אלא להודיע להם חובת המקום עליהם, כדאשכחן שנעשה זה הנס תמיד (אבות פ"ה מ"ב) שלא נמצא פסול בעומר ובשתי הלחם, והואיל ואיתרחיש להו ניסא בעיקר הענין שנגאלו גאולה שלימה מיד מלכות יון הרשעה, שהיו אומרים לישראל כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל, וגזרו כמה שמדיות, ועכשיו שנגאלו ונעשה להם נס גדול ששלטו בשונאיהם, לכך נעשה להם ג"כ נס זה בענין הנרות, שהוא עדות לישראל שהשכינה שורה בהם וכו' (פני יהושע שבת כא:).

ואפילו אם למראות עין - הנוסעים לא היו יושבים עם כיפה בראש וטלית קטן וכו', אבל ברגע האמת כאשר התכוננו לרגעים האחרונים בחייהם כולם צעקו שמע ישראל ועשו קידוש השם אדיר, הרי שלמה המלך ע"ה אמר בשיר השירים, ראשך עליך פפרמל ודלת ראשך פארגמן מלך אסור ברהטים (שיר השירים ז:ו), ובמדרש רבה, ודלת ראשך כארגמן, אמר הקב"ה, הדלים והרשים שבישראל, חביבין עלי כדוד שנאמר (זכריה יב:ח) וְהָיָה הַנִּכְשֵׁל בָּהֶם בַּיּוֹם הַהוּא פְּדוּיָד (שיר השירים רבה פ"ז י"ב), וסימנך ניסיון חטיפת מטוס פליי-דובאי בגימטריא ודלת ראשך, וכבר ארז"ל בשלהי מס' ברכות, כפלח הרמון רקתך, מאי רקתך, אפילו ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון (ברכות נז:), וסימנך דובאי במילוי כזה דל"ת ו"ו ב"ת אל"ף יו"ד בגימטריא מלאים מצוות כרימון, ובגימטריא ביום י"ט בתשרי, כי ביום י"ט בתשרי, יהודים שמלאים מצוות כרימון, חביבין מאד לפני הקב"ה וראויים לנסים חוץ לדרך הטבע, והגיע הזמן לנביאת ירמיה, כִּי הִנֵּה יָמִים בָּאִים נֹאֵם ה' וְשִׁבְתִּי אֶת שְׁבוֹת עַמִּי יִשְׂרָאֵל וְיִהְיֶה אָמֵר ה'

והשבתיים אל הארץ אשר נתתי לאבותם וירשוה (ירמיה ל:ג), והבט נא ימין וראה, כי פליי-דובאי בגימטריא ימים באים, ובגימטריא חטופים, שרצו לחטוף אותנו, אבל גם בגימטריא נס גדול, ואסיים במדרש תנחומא פ' בלק, לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל, אמר בלעם, אינו מסתכל בעבירות שבידם, אינו מסתכל אלא בזכות שלהם, ה' אלקיו עמו וכו' . . . , הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא, אין אומה בעולם כיוצא בהן, הרי הן ישנים מן התורה ומן המצות, עמדו משנתן, עומדים כאריות, חוטפים קריאת שמע וממליכים להקב"ה, נעשין אריות מפליגין לדרך ארץ למשא ומתן, אם נתקל אחד בכלום או אם מחבלין באו ליגע באחד מהם, ממליך להקב"ה לא ישכב עד יאכל טרף, כשהוא אומר ה' אחד, נאכלין המחבלין מפניו, מלחשין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד ובורחין וכו' (תנחומא בלק פי"ד), דברים אלו התרחשו באירוע ממש דברים כהויתן, וכל מילה נוסף מיותר.

ואם כבר מדברים בענין ניסיון חטיפת מטוס פליי-דובאי, חשבתי לנצל את האירוע ולהוביל את רגלי לבית המדרש, לפלפל השבוע בענין גדולה מילה דמסכת נדרים, הרי ניסיון חטיפת מטוס פליי-דובאי בגימטריא בית המדרש, ובגימטריא גדולה מילה דמסכת נדרים, והרי שלך לפניך.

מדור הדור

פְּעֻטָּרָהּ, וְהִשְׁפָּח דְּחֶבֶד, פְּתוּת עוֹר, דְּעוֹר אֶתְהִי מְנִיָּהּ וְלֹא נִפְּשָׁא (זוהר ח"א לו:).

ובפ' פקודי, ותא חזי, אדם הראשון פד הוה פגנפא דעדן, הוה מתלבש פלבושא פגוונא דלעילא, ואיהו לבושא דנהורא עפאה, פיון דאתפנד מנפא דעדן, ואטריד לגוונין דהאי עלמא, מה פתיב (בראשית ג:כא) ויעש ה' אלקים ללחם ולבשר פתנות עור וילבישם, פקדמיתא הו פתנות אור, אור דההוא נהורא עפאה, דשמש ציה פגן עדן, פגין דהא גנפא דעדן, נהורא עפאה דנהיר משמש ציה, ועל דא, אדם קדמאה פד עאל לגו גנפא, אלביש ליה קודשא פריד הוא פלבושא דההוא נהורא, ואעיל ליה פמון, ואי לא אתלבש פקדמיתא דההוא נהורא, לא ייעול לתמו, פיון דאתפנד מפמון, אטריד למלבושא אחרא, פדיו, ויעש ה' אלקים ללחם ולבשר פתנות עור (זוהר ח"ב רכט:).

ירמיה הנביא אמר, פה אמר ה' אם לא פריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת (ירמיה לג:כה), ודרשו רז"ל במסכת נדרים, תניא רבי אומר, גדולה מילה, שאילמלא מילה לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה וגו', ופליגא דרבי אליעזר, דאמר רבי אליעזר, גדולה תורה שאילמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת וגו' (נדרים לב:).

ולכן לפי דברי התיקוני זוהר הנ"ל אליו דידעין פמלת פראשית פקודא פליתאה דאיהי פריית מילה, והיינו פראשית פריית ח"ש, וכדברי רבי, שגדולה מילה, שאילמלא מילה לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה, לפי"ז שפיר יא להבין למה הקב"ה הקדים בריאת האור לפני שאר כל הבריאים, פקדמיתא פתנות אור באל"ף ולא עור בעי"ן.

והקשה אל"ף הקדוש התוספות יו"ט ז"ל שם בנדרים, שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה, ואע"ג דתנן בפ' ב' דמגילה, דאין מלין אלא ביום, מכל מקום הרי משעה שנימול הנה המלוא קיימת בגופו יומם ולילה, ועוד נראה לי, דהכי משמע ליה קרא, אם לא בריתי, והוא ברית מילה וכו' (תו"ט).

ובהמשך שם במסכת נדרים, אמר רמי בר אבא, כתיב אצרים וכתיב אצרהם, בתחילה המליכו הקב"ה על מאתים

בסוף התורה הקדושה, ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו ה' פנים אל פנים, לכל האתת והמופתים אשר שלחו ה' לעשות בארץ מצרים לפרעה ולכל עבדיו ולכל ארצו, ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל (דברים לד:יב), והנה התורה הקדושה נעוץ סופו בתחילתו ותחילתו בסופו והכל אחד, ולכן נתנה ראש ונשובה לתחילת התורה הקדושה, בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום ורוח אלקים מרחפת על פני המים, ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור (בראשית א:א-ג).

ולכאורה ל"ב, למה בחר הקב"ה בצריאת העולם לברות ראשונה מכל הברואים את האור, ונל"פ בעזאשי"ת עפ"י מה דאיתא בריש פרק ב' דמסכת חגיגה, אמר רבי אלעזר, אור שברא הקב"ה ביום ראשון, אדם לופה זו מסוף העולם ועד סופו, כיון שנסתכל הקב"ה בדור המבול ובדור הפלגה, וראה שמעשיהם מקולקלים, עמד וגנזו מהן, שנאמר וימנע מרשעים אורם, ולמי גנזו, ללדיקים לעתיד לבא, שנאמר וירא אלקים את האור כי טוב, ואין טוב אלא לדיק, שנאמר אמרו לדיק כי טוב (חגיגה יב).

ותא חזי מה דאיתא בתיקוני זוהר וזלה"ק, והמשפילים יזירו, אליו דידעין פמלת פראשית פקודא פליתאה דאיהי פריית מילה, והיינו פראשית פריית ח"ש, וברית איהי י', ועס ח"ש אתעביד ח"ש, ואוף הכי את ה' עם אש איהי ניקבא, ועל פריין אישות אתמר פקדמיתא פתנות אור, דבהון עקבו מכהה גלגל חמה (תיקוני זוהר ריש תיקון ז').

ואיתא שם בתיקון נ"ח, אתמר (בראשית ג:כא) ויעש ה' אלקים ללחם ולבשר פתנות עור וילבישם, פקדמיתא פתנות אור, ולבשר דחבדו פתנות עור, מעור דאיהו משכא דחויא, ולבשבעין פניו אתפשט ההוא חויא מניה (תיקוני זוהר סוף תיקון נ"ח).

וכך חזיתי מפורש בזוהר הקדוש פ' בראשית, פקדמיתא הו פתנות אור, דהו משתמשין בהו בעפאין דלעילא, פגין דמלאכי עפאין הו אתיין לאתהנא מההוא נהורא, דהא הוא דכתיב, (תהלים ח:ו) ותחסרהו מעט מאלקים וכבוד וקדר

וארבעים ושלשה אברים, ולבסוף המליכו על מאתים וארבעים ושמונה אברים, אלו הן, שתי עינים ושתי אזנים וראש הגוייה (נדרים לב:).

ופירש הר"ן ז"ל, שתי עינים ושתי אזנים, שבתחלה המליכו הקב"ה על אבריו שהם בראשו ליזהר מעבירה, אבל עיניו ואזניו של אדם אינם בראשו, שהרי על כרחו יראה בעיניו ובאזניו ישמע, ולבסוף כשנמול, המליכו הקב"ה אפילו על אלו שלא יסתכל ולא ישמע, כי אם דבר מלוא (הר"ן נדרים לב:).

ופירשו התוספות ז"ל, שתי עינים וז' אזנים וראש הגוייה, ראש האבר שנימול, ושמע וראה, ושלט בעיניו ואזניו, שהמלות מפקחות את העינים והאזנים, כדכתיב (דברים כט:ג) ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע עד היום הזה, אבל הכא לא קחשיב לב, דהא כתיב (נחמיה ט:ח) ומלאת את לבבו נאמן לפניך וכרות עמו הצרית, ונדר על המילה, אלמלא קודם המילה היה כבר לבו שלם לשמים (תוס' נדרים לב:).

ופסוק הג"ל היא בסוף פרשת תצוה, ויקרא משה אל כל ישראל ויאמר הלהם אתם ראיתם את כל אשר עשה ה' לעיניכם בצאת מצרים ולפרעה ולכל עבדיו ולכל ארצו, המסות הגדלת אשר ראו עיניך האתת והמפתים הגדלים ההם, ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע עד היום הזה (דברים כט:א-ג).

וידוע החקירה אי מאות מילה היא הסרת הערלה או להיות מהול, והוא מחלוקת בין הרמב"ם להטור, דהטור ס"ל שמאות מילה הוא להיות מהול, אבל הרמב"ם ס"ל למאות מילה הוא מעשה המילה הסרת הערלה, וי"ל דתליא בפלוגתא בפרק שני דמסכת ע"ז, ישראל מל את הכותי וכותי לא ימול ישראל, מפני שמל לשם הר גרזים דברי רבי יהודה, אמר לו רבי יוסי, וכי היכן מלינו מילה מן התורה לשמה, אלא מל והולך עד שתלא נשמתו וכו' (ע"ז כז:), וי"ל בדרך פלפול דאורייתא, דפליגי אי בחר מעשה אזלינן או בחר מחשבה אזלינן, דאם בחר מחשבה אזלינן, א"כ מאות מילה הוא מעשה הסרת הערלה, דבעינן מילה לשמה, וא"כ כותי לא ימול את ישראל, אבל אם בחר מעשה אזלינן, מה איכפת לן אם כותי מל אותו, העיקר שלמעשה הוא מהול, וא"כ כותי מל והולך עד שתלא נשמתו.

וצריך מסכת כתובות, דרש בר קפרא, גדולים מעשה דליקים יותר ממעשה שמים וארץ, דאילו במעשה שמים וארץ כתיב – אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים, ואילו במעשה ידיהם של דליקים כתיב – מכון לשבתך פעלת ה' מקדש חדני כוננו ידיך, השיב בבלי אחד ור' חייא שמו – ויבשת ידי ויכרו, ידו כתיב (כתובות ה:), ולפי"ז אי אמרינן דיש אם למסורת, א"כ גדולים מעשה דליקים יותר ממעשה שמים וארץ, והרי דליקים אף שנבראו לאחר המלכים, אבל במחשבה עלה במחשבתו קודם לברות את העולם בשביל הדליקים, כדמלינו במדרש, בראשית בשביל ישראל שנקרא ראשית, וא"כ בחר מחשבה אזלינן, אבל אי נימא דיש אם למקרא, א"כ גדולים מלכים

יותר מהלדיקים, וא"כ בחר מעשה אזלינן, כי במעשה ובפועל המלכים נבראו קודם.

ומלינו במסכת סופרים, אמר רבי יהושע בן לוי הדא אגדתא כתוב בה, הכותבה אין לו חלק לעולם הבא, והדורשה מתדרך, והשומעה אינו מקבל שכר, והתני ר' חנינא בר פפא (דברים ה:ד) פנים בפנים דבר ה', פנים תרי, בפנים תרי, הא ארבעה אפיו, פנים של אימה למקרא, פנים בינוניות למשנה, פנים שוחקות להש"ס, פנים מסבירות לאגדה (מסכת סופרים פרק ט"ז משנה ב').

ובספה"ק בנין דוד פ' תולדות מטט המסכת סופרים הג"ל ומוסיף, וכתב זקניי בעיר דוד ז"ל (סי' תרי"ב) דפליגי אי דליקים גדולים ממלכים או מלכים גדולים מדליקים, דמאן דס"ל דליקים גדולים ממלכים, א"כ י"ל הא דכתיב כי לא יראנו האדם וחי קאי על המלכים, אבל דליקים יכולים לראות פני השכינה, א"כ אמרינן פנים בפנים דבר ה' עמכם כפשוטה דראו פני השכינה, ולא נשמע דיש ד' פנים לתורה, על כן ס"ל דאין מקבלין שכר על אגדה, אבל מאן דס"ל דמלכים גדולים מדליקים, ס"ל דלא יראנו האדם וחי קאי על דליקים, ועכ"ל הא דכתיב פנים בפנים דיש ד' פנים לתורה ומקבלין שכר על אגדה עכ"פ"ח (בנין דוד תולדות אות פ', ועיין חנוכת התורה ריש פ' וישלח).

ולכאורה האיד מועיל תשובה, הלוא ה' זו חטאנו לו ולא אבו דרכיו הלך ולא שמעו בתורתו (ישעי' מב:כד), ברם לפי רבי שמעון דס"ל דדבר שאינו מתכוין מותר, וגלוי וידוע לפניך שראונו לעשות רצונך (ברכות יז:), וכשאזלינן בחר מחשבה לא חטאנו כלל וכלל, כי יצרנו אונסנו ובתוך תוכיות של האדם לא רוצה לחטוא, ולכן מועיל תשובה, וכמ"כ הרמב"ם ז"ל בהלכות גירושין, מי שהדין נותן שפופין אותו לגרש את אשתו ולא רצה לגרש, בית דין של ישראל בכל מקום ובכל זמן מכין אותו עד שיאמר רוצה אני, ויכתוב הגט והוא גט כשר וכו', מי שתקפו יצרו הרע לבטל מצוה או לעשות עבירה, והוכה עד שעשה דבר שחייב לעשותו או עד שנתרחק מדבר שאסור לעשותו, אין זה אנוס ממנו, אלא הוא אנוס עצמו בדעתו הרעה, לפיכך זה שאינו רוצה לגרש, מאחר שהוא רוצה להיות מישראל, רוצה הוא לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות, ויצרו הוא שתקפו, וכיון שהוכה עד שתשק יצרו ואמר רוצה אני, כבר גרש לראונו (רמב"ם הל' גירושין פרק ב' הלכה כ').

ואיתא בתוספות יו"כ מצעל כפות תמרים, לפרש את הגמרא (יומא פו:), אמר ריש לקיש גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד, שנאמר שובה ישראל עד ה' אלוקיך, רבי יוחנן אמר עד ולא עד בכלל (לפי גירסת העין יעקב), והביא מספר תלואה לעינים שכתב לפרש, דפליגי אם מהני תשובה לע"ז וכפירה בעיקר ע"כ, ועל זה דרשו דורשי ראשונות (שלה"ק מס' יומא) בפסוק תשב אנוש עד דכא, **לכא** אותיות **לם** כפירה **אישות**, ואי אמרינן עד ולא עד בכלל, אז אינו מועיל תשובה על ע"ז ג"ע וש"ד, אבל אי אמרינן עד ועד בכלל, אז שפיר מועיל תשובה אפילו על ע"ז, והמחלוקת אי אמרינן עד ועד בכלל או לא, תלוי במחלוקת אי דברה תורה כלשון בני אדם, דכתב

המחבר – ראובן הוליא שטר חוב על שמעון שזמנו חמישה בניסן, ושמעון הוליא שובר שנכתב בחמישה בניסן – כתוב בו שמחל ראובן לשמעון כל תביעות שהיו עליו עד אותו היום, ראובן גובה שטרו, דכלשון העולם עד ולא עד בכלל (מחבר בשו"ע חו"מ סימן מ"ג סעיף כ"ז).

ואיתא בספר שו"ת פנים מאירות, וזלה"ק, קשיא לי, הא דמבעי לן בנדרים דף ל"ה ע"ב הני כהני אי שְלוּחֵי דִּידָן הוי או שְלוּחֵי דרחמנא נִינְהוּ, ותמי' לי, אמאי לא פשיט מברייתא דאיתא בפ"ק דחולין (יג:) איש איש, מלמד שמקבלים נדרים ונדבות מכותים, וקי"ל אין שליחות לכותי וכו', וא"כ איך ה' כהנים יכולים להקריב קרבנם – אי שְלוּחֵי דִּידָן נִינְהוּ, הא כותי לאו בני שליחות נִינְהוּ ואין הישראל נעשה שליח לכותי, אלא ע"כ שְלוּחֵי דרחמנא נִינְהוּ, ואריך לומר דלגבי נכרים, באמת פשיט ליה דהוי שְלוּחֵי דרחמנא, ולא מבעי להש"ס אלא לגבי ישראל אי שְלוּחֵי דִּידָן או שְלוּחֵי דרחמנא וק"ל (שו"ת פנים מאירות ח"ב סימן ק"ט), ובספה"ק אור חדש בסוגיא שם בקידושין, דקושיית הפנים מאירות הנ"ל אפשר ליישב, דהברייתא דמרבה איש איש שעכו"ם נודרים נדרים ונדבות, קאי למאן דלא ס"ל דברה תורה כלשון בני אדם, אבל למ"ד דברה תורה כלשון בני אדם, לא דרשינן מאיש איש לרבות עכו"ם, וקא בעיי דהכא למאן דאמר דברה תורה כלשון בני אדם, עיי"ש (אור חדש קידושין כג:).

ותמן תנינן במסכת שבת, מעשה באחד שמתה אשתו, והניחה בן לינק ולא היה לו שכר מניקה ליתן, ונעשה לו נס ונפתחו לו דדין כשני דדי אשה, והניק את בנו, אמר רב יוסף, בא וראה כמה גדול אדם זה שנעשה לו נס כזה, אמר ליה אבוי, אדרבה כמה גרוע אדם זה שנקטנו לו סדרי בראשית (שבת נג:).

ואיתא בספר ויקהל שלמה (בפ' וישב) שכתב לבאר, שהך אי סומכין על הנס או אין סומכין על הנס, תלוי בזה אי כהני שְלוּחֵי דִּידָן או שְלוּחֵי דרחמנא, והוא ע"פ מה שדרשו חז"ל (יומא כא:) עה"פ ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח, אע"פ שאש יורדת מן השמים, מלוא להביא מן ההדיוט וע"ש, והרבינו בחיי כתב הטעם שמלוא להביא אש מן ההדיוט הגם שיורדת אש מן השמים, בכדי להסתיר הנס וע"ש, אבל יש עוד טעם, דמשום הכי מלוא להביא מן ההדיוט, כדי להורות שהכהנים שְלוּחֵי דִּידָן ולא שְלוּחֵי דרחמנא, ונמצא דאי אמרינן כהני שְלוּחֵי דִּידָן, י"ל הטעם להורות שכהני שְלוּחֵי דִּידָן, ולא להסתיר הנס, כי באמת סומכין על הנס, אבל אי אמרינן כהני שְלוּחֵי דרחמנא, אזי בעל כרחך לנו לומר הטעם משום שאין סומכין על הנס (ויקהל שלמה פ' וישב), ונמצא דמחלוקת אס כהנים שְלוּחֵי דרחמנא או שְלוּחֵי דִּידָן נִינְהוּ, תלוי במחלוקת הנ"ל אי סומכין על הנס, או אין סומכין על הנס.

והיאך שאמר הכתוב, ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו ה' פנים אל פנים, רק משה רבינו ע"ה זכה להסתכל בביכול באנפי השכינה הקדושה אבל כל שאר הצדיקים אינם יכולים להסתכל, א"כ כי לא יראני האדם וחי קאי על צדיקים, ומלאכים גדולים מן הצדיקים, וא"כ בתר מעשה אזלינן, ולא

מהני תשובה על ע"ז, ואמרינן עד ולא עד בכלל, ודברה תורה כלשון בני אדם, וכהנים שְלוּחֵי דִּידָן, ולכך מלוא להביא אש מן ההדיוט, אבל שפיר סומכין על הנס, לפיכך מפליא הכתוב הענין של אותות ומופתים, וקא ממשיך ואזיל, לכל האתת והמופתים אשר שלחו ה' לעשות וגו', וכיון דבתר מעשה אזלינן, לפיכך קא ממשיך ואזיל הכתוב, ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר "עשה" משה לעיני כל ישראל ומדגיש העשייה, והשתא דבתר מעשה אזלינן, א"כ אמרינן דלא בעינן מילה לשמה אלא מלות מילה היא להיות מהול, וא"כ שפיר אפשר ליישב הפסוק אס לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתה שקאי על המילה, ולא קשה הלל מילה רק ביום, כי לפי דברי התוס' יו"ט הנ"ל דמשעה שנימול המלוא קיימת בגופו יומם ולילה, שפיר שייך יומם ולילה במלות המילה, וזה מרומז בפסוק הנ"ל אשר עשה משה לעיני כל ישראל, כי **אשר עשה משה לעיני כל ישראל בגימטריא חקות שמים וארץ לא שמתה**, בגלל שמתייחסים לאשר "עשה" משה כי בתר מעשה אזלינן, לפיכך אמרינן דמשעה שנימול המלוא קיימת בגופו יומם ולילה, ושפיר שייך זה אס לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתה, ולפיכך ארז"ל גדולה מילה שאילמלא מילה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר אס לא בריתי יומם ולילה וגו', והגמרא מספרת שאחר שאברהם אבינו מל את עצמו, המליכו הקב"ה גם על שתי עינים ושתי אזנים וראש הגוייה, ופירשן התוספות, שהמלות מפקחות את העינים והאזנים כדכתיב ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע עד היום הזה כנ"ל, ולכך מסיים הפסוק "לעיני" כל ישראל, ומעתה נתנה ראש ונשובה לקשר את התורה נעוץ סופו בתחילתו ותחילתו בסופו, כי בראשית ברא אלקים וכו' – דבר הראשון שברא בצריאת העולם היתה האור, ויאמר ה' יהי אור ויהי אור, ואריך עינים לראות את האור כי סְגִי נְהוֹר לא יודע אור מאי הוא, וזה אחר שסיים התורה"ק לעיני כל ישראל, מתחיל מחדש בראשית ברא אלקים וכו' ויאמר יהי אור וגו', וסימנך **בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ בגימטריא ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע עד היום הזה**, והבן.

והשתא דאיתנא להכא, יס לרמז סימנא מילתא היא, דהנה **בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ בגימטריא מה רבו מעשיך ה' - אשר עשה משה לעיני כל ישראל**, כי ע"י שבתר מעשה אזלינן הגענו למסקנא שסומכין על הנס, ועל הנסים שכל עת שפיר יש לומר מה רבו מעשיך ה', וכיון דבתר מעשה אזלינן א"כ שפיר יש לפרש אס לא בריתי יומם ולילה וכו' שקאי על המילה, דמשעה שנימול המלוא קיימת בגופו יומם ולילה, וא"כ אמרינן גדולה מילה שאילמלא מילה לא נתקיימו שמים וארץ, ואמרינן שהמלות מפקחות את העינים והאזנים, ותיכף ומיד בצריאת העולם נברא האור, לפיכך נעוץ סופו בתחילתו, אחר שאמר הכתוב לעיני כל ישראל, אמר בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ וכו', ויהי אור.